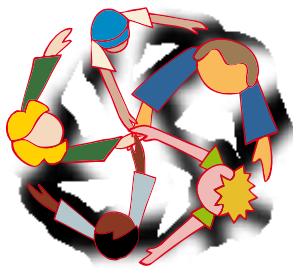

SHE

Schools for Health in Europe

SHE – Evropska mreža zdravih šol

Posnetek stanja:
Zdrave šole
po Evropi

Krepimo šole za boljše življenje

V spodnjem besedilu je predstavljen kratek opis trenutnega stanja SHE (Schools for Health) mreže. Zbrani so bili podatki o tem, kje smo z razvojem in izvedbo Zdravih šol (ZŠ) v 43 državah, vključenih v SHE mrežo. Raziskava politike SHE mreže kaže, da je v šolskem letu 2012-2013 evropska regija imela najmanj 34,000 Zdravih šol. Politike in programi ZŠ v sodelujočih državah se med seboj zelo razlikujejo po organizaciji in razsežnosti. V nekaterih državah so vse osnovne in srednje šole Zdrave šole, v drugih pa se odstotek le-teh giblje med 2 in 10 %. Nacionalni koordinatorji Zdravih šol so se zavezali k nadaljnjemu razvoju, širjenju in izboljšavam programa ZŠ v svojih državah v naslednjih petih letih. Predstavljeni rezultati bodo služili kot merilo za nadaljnji razvoj izvedbo SHE mreže.

Kaj je SHE mreža?

- je Evropska mreža zdravih šol;
- je mreža nacionalnih koordinatorjev iz 43 Evropskih držav, delujoča od leta 1992 dalje;
- si prizadeva, da bi promocija zdravja v šolah postala sestavni del razvoja politike zdravstvenega in izobraževalnega sektorja;
- zagotavlja platformo za evropske strokovnjake, delujoče na področju promocije zdravja v šolah;
- podpirajo jo tri evropske organizacije: Regionalni urad Svetovne zdravstvene organizacije za Evropo, Svet Evrope in Evropska komisija;
- prispeva k temu, da bi šole v Evropi bile boljši prostor za učenje, zdravje in življenje;
- uporablja pojem pozitivnega zdravja in blaginje ter upošteva OZN Konvencijo o otrokovih pravicah.

Kaj je Zdrava šola?

Zdrava šola je šola, ki izvaja strukturiran in sistematičen načrt za zdravje, blaginjo in razvoj socialnega kapitala učencev ter učiteljev in ostalega šolskega osebja. V različnih evropskih državah zanjo uporabljajo različna imena, za vsa pa je značilen celostni pristop.

Zakaj je pomembna promocija zdravja v šolskem okolju?

Promocija zdravja v šolskem okolju je pomembna, ker sta zdravje in izobraževanje neločljivo povezana:

- zdravi otroci so bolj verjetno uspešni pri učenju;
- izobrazba je pomembna za ekonomski položaj in zdravstvene izide v odraslem življenju;
- promocija zdravja med šolskim osebjem lahko privede do večjega zadovoljstva pri delu in zmanjša odsotnost z dela;
- aktivna promocija zdravja v šolah lahko pomaga tako šolam kot oblikovalcem politik pri doseganju izobraževalnih, socialnih in ekonomskih ciljev.

Posnetek stanja v Evropski mreži zdravih šol

Da bi dobili bolj popolno sliko o politiki Zdravih šol v posameznih državah, so pri Sekretariatu SHE mreže leta 2013 izvedli raziskavo, zasnovano na opisnem vprašalniku. Vse nacionalne koordinatorje Zdravih šol so prosili, da izpolnijo elektronski vprašalnik. Od skupno 43 se jih je odzvalo in izpolnilo vprašalnik 26 (60 %). Informacije, ki sledijo, so povzetek ključnih ugotovitev.

Države, ki so leta 2013 sodelovale v raziskavi so: Albanija, Armenija, Avstrija, Češka Republika, Hrvaška, Danska, Estonija, Finska, Francija, Gruzija, Grčija, Kirgizija, Litva, Makedonija, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Ruska federacija, Slovenija, Švica, Ukrajina in Wales

Število Zdravih šol v Evropi

Na osnovi raziskave je v šolskem letu 2012-2013 v Evropi najmanj 34,000 vrtcev, osnovnih srednjih in drugih vrst šol, delovalo pod skupnim imenom Zdrave šole. To število nam lahko služi kot merilo, kje se nahaja SHE mreža. Zaradi visoke neodzivnosti (40 %) pri raziskavi to število lahko razumemo kot podcenjeno.

Število in odstotek osnovnih in srednjih šol, vključenih v mrežo Zdravih šol, se po posameznih državah močno razlikuje:

- starostna skupina šolske populacije se giblje od 3 do 20 let;
- vse osnovne in srednje šole na Portugalskem in v Walesu so ZŠ, na Islandiji so ZŠ vse srednje šole;
- v Sloveniji je okoli 50 % osnovnih in srednjih šol ZŠ;
- odstotek osnovnih in srednjih šol na Kosovu, v Litvi, Rusiji in Ukrajini, je okoli 20 %;
- odstotek osnovnih in srednjih šol na Hrvaškem, v Avstriji, na Češkem, Danskem, Malti in Poljskem, je od 2 do 10 %.

Število držav članic SHE mreže, ki imajo svojo politiko ZŠ

16 (62 %) nacionalnih koordinatorjev je poročalo, da v njihovi državi obstaja uradna politika ZŠ.

Temeljne vrednote SHE mreže

V evropskem merilu so uveljavljene sledeče temeljne vrednote, ki podpirajo pristop ZŠ:

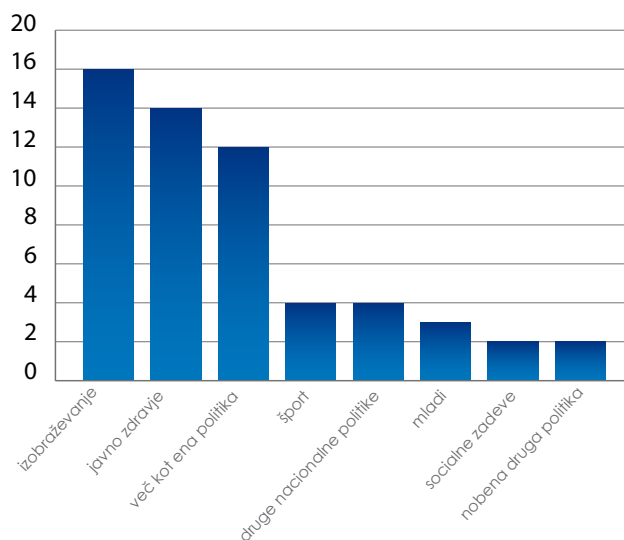
- **Enakost:** Vsem enak dostop do zdravja in izobrazbe.
- **Trajnost:** Zdravje, izobraževanje in razvoj so povezani. Dejavnosti in programi se izvajajo na sistematičen način v daljšem časovnem obdobju.
- **Vključenost:** Cenjena je raznolikost. Šole so skupnosti učenja, v katerih se vsi počutijo zaupanja vredne in spoštovane.
- **Opolnomočenje:** Vsi člani šolske skupnosti so aktivno vključeni.
- **Demokracija:** Temelj Zdravih šol so demokratične vrednote.

Vključenost politike ZŠ v druge nacionalne politike

V skoraj 2/3 evropskih držav (16 držav, 62 %), je politika ZŠ vključena v izobraževalno politiko. **Graf 1** prikazuje, v katere nacionalne politike 26 držav, ki so sodelovale v raziskavi, je vključena politika ZŠ. Dvanajst (46 %) držav je politiko ZŠ vključilo v najmanj dve nacionalni politiki.

Nacionalne politike ZŠ vključene v druge nacionalne politike

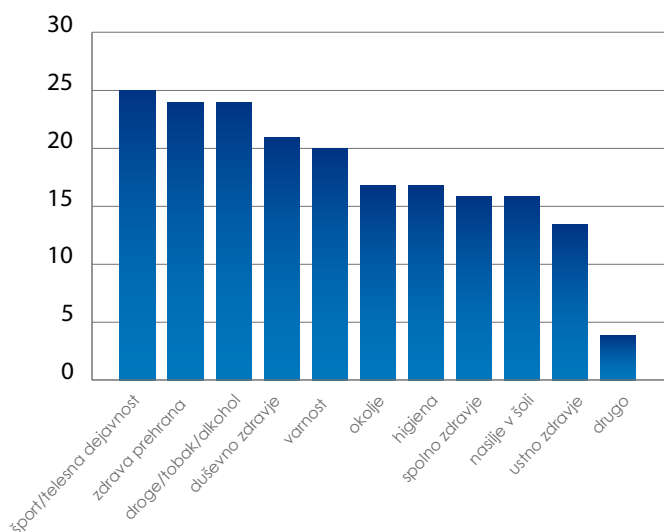
Graf 1. Vključenost nacionalne politike ZŠ v druge nacionalne politike

SHE stebri

Na ravni Evrope/ V evropskem merilu so uveljavljeni stebri, ki podpirajo pristop ZŠ:

- **Celostni pristop šole k zdravju:** Združevanje zdravstvene vzgoje v učilnicah in razvoja šolske politike, okolja, življenjskih veščin in vključevanje cele šolske skupnosti.
- **Udeležba:** Občutek pripadnosti med učenci, učitelji in starši.
- **Kakovost šole:** ZŠ ustvarjajo boljše poučevanje in učenje ter boljše rezultate tega procesa. Zdravi učenci se bolje učijo, zdravo šolsko osebje pa bolje dela.
- **Dokazi:** Razvoj novih pristopov in praks zasnovanih na obstoječih in načrtovanih raziskavah.
- **Šola in skupnost:** Šole je treba razumeti kot aktivne predstavnike razvoja skupnosti.

Zdravstvene teme vključene v nacionalne politike ZŠ

Graf 2. Zdravstvene teme vključene v nacionalne politike ZŠ

Zdravstvene teme vključene v politiko ZŠ

Promocija zdravja v šolah se pogosto osredotoča na posamezne zdravstvene teme. **Graf 2** prikazuje temeljne zdravstvene teme, vključene v politiko ZŠ 26 sodelujočih držav. Skoraj povsod so vključene športna vzgoja (96 %), zdravo prehranjevanje (92 %), droge/kajenje/alkohol (92 %) in duševno zdravje (80 %).

Deležniki v nacionalnem programu ZŠ

Nacionalna raven

Na nacionalni ravni je kot ključni deležnik programa ZŠ največkrat omenjena vlada (22 od 26 držav, 85 %), pri čemer sta najpogosteje navedeni ministrstvi pristojni za zdravje in za izobraževanje. Med ostalimi naštetimi deležniki so še mednarodne organizacije kot sta ZSO ali UNICEF, ministrstvi pristojni za delo in socialne zadeve ter za okolje, nacionalni inštituti za javno zdravje, nevladne organizacije ter izobraževalni centri za učitelje.

Regionalna ali lokalna raven

Tudi na regionalni ali lokalni ravni so regionalne / lokalne oblasti ključni deležnik v 21 od 26 sodelujočih državah (81 %). Bolj pogosto so omenjene lokalne vladne agencije, npr., uradi, centri ali inštituti za javno zdravje, poleg njih pa še regionalni oddelki in odbori za izobraževanje in zdravje, ponudniki zavarovanj, ter šole in izobraževalni centri za učitelje.

Viri za financiranje nacionalnih programov ZŠ

Dvajset (77 %) od 26 evropskih držav, sodelujočih v raziskavi, vsaj za del promocijskih aktivnosti na področju zdravja ali ustreznih človeških virov, prejema javna sredstva. Je pa res, da se višina letih za programe ZŠ od države do države močno razlikuje. Nekateri nacionalni koordinatorji so poročali, da so programi ZŠ v celoti kriti iz javnih sredstev, drugi pa, da so ta sredstva omejena ali nezadostna. Glavna vira javnih financ predstavljata ministrstvi, pristojni za izobraževanje in zdravje.

Glavna pričakovanja nacionalnih koordinatorjev glede programa ZŠ

Tabela 1 predstavlja glavna pričakovanja koordinatorjev iz posameznih držav glede nacionalnih programov ZŠ v prihodnjih petih letih. Nacionalni koordinatorji imajo različna pričakovanja. Najpogosteje omenjajo, da bi potrebovali nacionalno politiko / strategijo in da bi želeli povečati število ZŠ v svoji državi.

Glavna pričakovanja	Število odgovorov	% vseh (N=26)
Nacionalni program/ strategija	11	42
Večje število ZŠ	9	35
Mreža/sodelovanje med deležniki	8	31
Spremljanje in vrednotenje	6	23
Boljše zdravje in večja blaginja	5	19

Tabela 1: Glavna pričakovanja nacionalnih koordinatorjev

Nacionalne politike in programi ZŠ 26 držav, sodelujočih v raziskavi, so različni tako glede organizacije kot glede števila in odstotka ZŠ. V nekaterih državah so bile v šolskem letu 2012-2013 del nacionalne mreže ZŠ vse osnovne ali / in srednje šole, v drugih državah pa se odstotek ZŠ giblje med 2 in 10 %. Nacionalni koordinatorji so se zavezali k nadaljnjem razvoju, širitvi in izboljšanju nacionalnih programov ZŠ v prihodnjih petih letih. So pa obenem nekateri med njimi navedli, da programi ZŠ niso deležni zadostne finančne podpore vladnih deležnikov.

S stalno in razširjeno podporo deležnikov, ZŠ lahko privedejo do pozitivnega zdravja ter dobrih socialnih in učnih rezultatov. SHE mreža bo še naprej podpirala razvoj in izvajanje ZŠ v evropski regiji.

Izvirnik: Factsheets 1; State of the art: health promoting schools in Europe; Acting for better schools, leading to better lives

Prevedla: Mag. Nina Scagnetti, marec 2014

Strokovni pregled: Mojca Bevc

Grafična podoba povzeta po izvirniku CBO: Andreja Frič

CBO

SHE Secretariat

P.O. Box 20064

3502 LB Utrecht

The Netherlands

T: +31 (0)30 284 39 36

E: she@cbo.nl

The SHE Network is coordinated by CBO as a WHO Collaborating Centre for School Health Promotion.

Nadaljnje informacije

Za več informacij o SHE mreži ali če želite pridobiti kopijo celotnega poročila z znanstvenimi referencami, vas prosimo, da obiščite spletno stran www.schoolsforhealth.eu; informacije o Slovenski mreži zdravih šol pa pridobite na spletni strani www.nijz.si.

a **TNO** company

This publication arises from the CBO_FY2013 operating grant which has received funding from the European Union, in the framework of the Health Programme.